

INTEGRAREA ROMÂNIEI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ: OPORTUNITĂȚI ȘI LIMITE DIN PERSPECTIVA DEZVOLTĂRII DURABILE

C.S. I dr. Octavian MÂNDRUȚ
Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Arad

Integrarea succesivă, de-a lungul ultimelor două decenii, a diferitelor state în Uniunea Europeană și realizarea unor recompoziții funcționale reprezintă un proces complex, diversificat și imprevizibil, de natură economică, socială, culturală și geopolitică (Barrot, J., Elissalde, B., Roques, G., 2002, Thébault, V., Elissalde, B., coord., 2006).

Elementele care au determinat integrarea României în Uniunea Europeană (în anul 2007) sunt extrem de diferite, dar predomină într-un mod foarte evident *voinea politică de a aduce în sfera U.E. un stat reprezentativ sub multiple aspecte* (întindere, populație, resurse, potențial economic). În acest context, există o serie de elemente care, într-o viziune mai largă, oferă un referențial suficient de exact al tuturor caracteristicilor acestei integrări, sub aspectul *bazelor geografice ale acesteia*.

Integrarea a reprezentat și reprezintă un ansamblu foarte diversificat de probleme de natură politică, socială, economică, demografică, juridică, aprofundate pe larg în diferite lucrări și documente europene și naționale. Noi ne limităm în textul de față doar la dimensiunea preponderent spațială, geografică.

Existența unei lucrări speciale dedicate *Geografiei Uniunii Europene* (Mândruț, O., *Geografia Uniunii Europene*, „Vasile Goldiș” University Press, 2012) facilitează aprecierile care urmează.

Tabelele de mai sus redau datele principale ale Uniunii Europene și ale României în anii menționați. Constatările pot fi realizate de la sine. În anul 2013, elementul de noutate îl reprezintă integrarea Croației în U.E. (U 28).

(2) Elemente constatative ale integrării României în Uniunea Europeană (a) Poziția geografică

Aceasta este evocată foarte frecvent în susținerea **importanței integrării României (dar și a Bulgariei) în U.E.**, ca punte de legătură între țări integrate anterior (Ungaria și Grecia), precum și între partea centrală a Uniunii Europene și Asia.

Un element semnificativ îl reprezintă poziția față de o posibilă **axă de circulație** între Europa și Asia, precum și poziția României, la limita Uniunii Europene, prin granița pe care o are față de Ucraina și Republica Moldova, precum și deschiderea la Marea Neagră. Poziția economică a României la nivel mondial a fost într-un proces de *diminuare continuă în ultimele decenii*, conferind țării noastre caracteristicile unei periferii a spațiului mondial.

Integrarea României în U.E. a adus însă România într-o anumită proximitate față de centrele de convergență economică și de spațiile decizionale.

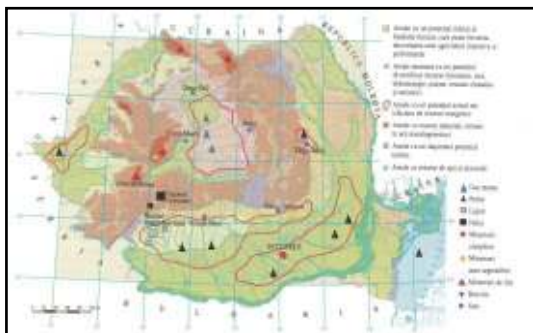
(b) Potențialul mediului natural

Elementele rezultate din poziția României în Europa identificabile pe o hartă fizică generală a Europei sunt: *arcul carpatic, Dunărea, Marea Neagră, depresiunea (și câmpia) Panonică și proximitatea istmului ponto – baltic* la contactul dintre Europa peninsulară și continentală.

În mod deosebit se poate observa că în Uniunea Europeană *au fost incluse, în acest fel, o serie de elemente naturale unicate*, cum ar fi: Delta Dunării (celelalte delte europene fiind transformate fundamental), Defileul Dunării (cel mai important și mai maiestuos defileu european), Marea Neagră, rezervațiile

naturale principale etc. Este cunoscut, de asemenea, *potențialul bioclimatic* foarte bun și diversificat.

Un element semnificativ îl reprezintă deschiderea „hidrografică” a Uniunii Europene spre Marea Neagră și Asia Mică, prin intermediul *bazinului Dunării* și a oportunităților presupuse de utilizarea acestei axe fluviale. Existența *canalului Dunăre - Marea Neagră* mărește importanța acestei deschideri. O consecință imediată a acestei constatări o reprezintă posibilitatea amenajării complexe a ansamblului bazinului Dunării (proiect în curs de elaborarea).

România se caracterizează, de asemenea, printr-un potențial deosebit al *mediului natural* (fig. 1), format din terenuri arabile, păduri, pășuni, potențial hidroenergetic, precum și printr-un potențial semnificativ de resurse ale scoarței terestre (lignit, gaze naturale, sare). Sub raportul *resurselor energetice*, România (împreună cu Olanda și Regatul Unit) au cea mai mare „independență energetică” din Uniunea Europeană (de aproximativ 70% din necesarul intern).

Din această perspectivă, constatarea principală este aceea că *potențialul agricol deosebit al țării noastre (prin întindere și calitate)* reprezintă *principala resursă naturală a României*, care este racordată în acest fel la potențialul, de asemenea ridicat, al Uniunii Europene.

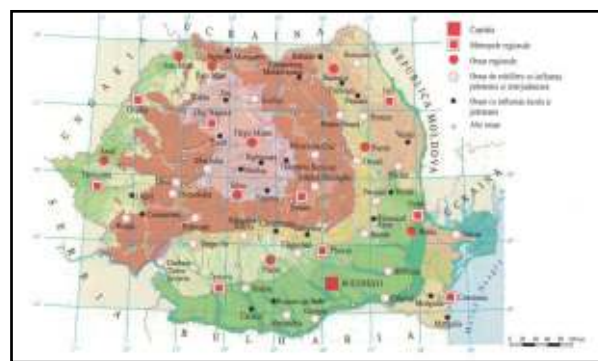
Includerea spațiului natural al țării noastre în interiorul Uniunii Europene aduce un plus de originalitate *organizării naturale a acesteia*. Organizarea natură originală a teritoriului României, axată pe sistemul Carpați - regiuni extracarpatică - Dunăre - Marea Neagră, cu o pronunțată proporționalitate a treptelor de relief și dispunere concentrică a acestora, reprezintă

un element de specificitate notabilă și de originalitate naturală la mezoscară.

(c) Elemente istorico - geografice și demografice

Prin aderarea României în Uniunea Europeană au fost incluse totodată și anumite *forme de organizare istorico-geografică a comunităților umane*, de tipul „țărilor” sau al „ținuturilor”. Îndeosebi „țările” au anumite similitudini cu spații similare din Franța, Spania și Portugalia, ceea ce arată că, în organizarea empirică și spontană a comunităților umane, a existat o anumită convergență funcțională și spațială a acestora; totuși „țările” și „ținuturile” României au elemente de originalitate evidente.

Organizarea istorică pe mari *provincii*, care reprezintă împreună în prezent construcția interioară majoră a României (Muntenia, Moldova, Dobrogea, Transilvania, Banat, Maramureș etc.) reprezintă, de asemenea, un element de originalitate, identificabil și în cazul altor țări cu evoluții și o componentă comparabilă (Italia, Spania, Germania etc.). Evoluția diferențiată pe regiuni istorice arată de exemplu, în cazul Moldovei, anumite recompuneri funcționale în decursul ultimelor două decenii (Ungureanu, Al., Groza, O., Muntele, I., coord., 2002).

Un element deosebit de semnificativ îl reprezintă însă *evoluția demografică a țării*, prin stabilizarea în ultimele două decenii a unui spor natural negativ (între -1,5 și -2,5%) și a evoluției cantitative și teritoriale a valorilor acestuia. Populația României a scăzut la 19.043.000 loc. (la recensământul din anul 2011), de la 22.810.000 loc. (la recensământul din anul 1992) și 23.206.700 loc. (în anul 1990, când s-a înregistrat populația maximă), iar densitatea populației, de la 90 loc./km²

(2005), la 80 loc./km² (2011). Consecința directă o constituie *depopularea relativă* a teritoriului național și creșterea ponderii segmentelor de populație care trebuie să fie susținută din punct de vedere economic. În ultimul deceniu, scăderea populației s-a datorat și unui spor migratoriu negativ.

România are totuși un *potențial demografic* semnificativ (judecând după dimensiunea numerică a populației) fiind, pentru Uniunea Europeană, o țară „mijlocie - mare” (loc 7).

Structura profesională, pe vârste, precum și structura etnică arată însă modificări importante în ultimele decenii, cu un anumit *efect negativ* asupra potențialului producției sociale.

Rețeaua urbană (Fig. 2), asemănător altor entități teritoriale europene (Austria, Ungaria, Regatul Unit, Franța, Grecia etc.) este dominată de un oraș de mari dimensiuni (orașul capitală), într-o proporție însă mai mică decât acestea (reprezentând în prezent aproximativ 1/10 din populația țării).

Rețeaua de *orașe asociate capitalei este însă mai proporțională*, organizată spațial și ierarhic, autoorganizându-se într-o formă adecvată propriului teritoriu. Treptele ierarhice de orașe (metropole regionale, orașe de echilibru, alte orașe de interes interjudețean, orașe cu caracter local) au o repartizare echilibrată în teritoriu. Ultimul recensământ (2011, date preliminare) consemnează o scădere accentuată a populației celor mai mari 26 de orașe (exceptând Cluj - Napoca, în creștere) în raport cu anul anterior (în total de aproape 1 milion persoane, dacă datele sunt corecte). Scăderi demografice înregistrează în ultimii ani aproape toate orașele țării, ceea ce consemnează o caracteristică negativă a rețelei urbane, situație contrastantă față de restul țărilor Uniunii Europene (dar asemănătoare Bulgariei). Este posibil ca anumite orașe cu o poziție facilitantă în raport cu alte spații ale Uniunii Europene să aibă în viitor o dezvoltare funcțională și economică mai bună și o scădere demografică mai redusă. Importanța orașelor este deosebită, deoarece contribuie substanțial la organizarea spațiului geografic (Ianoș, I., 1987, 2000).

Elementul esențial de originalitate al integrării demografice a României în U.E. este acela că, prin acest proces, *a fost inclusă în spațiul european romanitatea orientală a acestuia*; este știut că spațiul carpato-danubian reprezintă limita estică a romanității și a populației neolatine (fiind denumită „romanitate orientală”).

România conservă, de asemenea, anumite teritorii cu o pronunțată *tentă arhaică* (regiuni, țări, ținuturi), întâlnite în prezent în puține spații ale U.E.

(d) Dimensiunea economică

Transformările de natură economică au fost și sunt influențate de condițiile mondiale, dar și ca efect al politicilor economice ale U.E. Elementul principal îl reprezintă, pentru țara noastră, trecerea de la un tip predominant de economie (economia socialistă), la un alt tip, care îmbină elemente ale viziunii capitaliste cu o anumită dimensiune socială (economia socială de piață).

Principalele produse ale României (produse agroalimentare, resurse și produse prelucrate) au evoluat între 2006 și 2012, astfel:

Produse	2006	2011
Grâu (mil. T)	7,0	5,8
Porumb (mil. T)	9,9	9,0
Orz (mil. T)	1,1	1,3
Floarea soarelui (mil. T)	1,3	1,3
Sfeclă de zahăr (mil. T)	0,7	0,8
Lignit (mil. T)	31,6	30,8
Gaze naturale (mld. M ³)	15,2	10,6
Petrol (mil. T)	5,6	4,3
Energia electrică (mld. Kwh)	54,5	57,3
Oțel (mil. T)	6,2	3,8
Aluminiu (mil. T)	0,2	0,3
Cocs (mil. T)	1,6	0,3
Fontă (mil. T)	4,1	1,6
Automobile (buc.)	100.000	310.000
Benzină (mil. T)	4,3	4,2

(sursa *Calendario Geografico Agostini, 2007, 2013*)

Pentru țara noastră a fost vizibilă *diminuarea „voluntară”* a unor ramuri și produse, sau o *involuție naturală*: scăderea producțiilor de gaz metan, huiă, petrol, minereuri feroase și minereuri neferoase. Au fost păstrate la un nivel constant producțiile de sare și de lignit, care au evitat diminuările corespunzătoare. În privința ramurilor economice, involuții mai accentuate s-au

înregistrat în industria metalurgică, a construcțiilor de mașini, a produselor petrochimice etc.. Au apărut și au evoluat în perioada de preaderare o serie de *disparități regionale* (prezentate de Claudia Popescu, 2004), continuate și în prezent (2006 - 2013).

Totodată, a avut loc o schimbare semnificativă în *repartiția geografică a diferitelor ramuri*, subramuri sau produse. Anumite areale industrializate inițial au fost transformate în regiuni fără industrie semnificativă. Evoluția diferențiată a spațiilor regionale a influențat și echilibrul funcțional al țării.

Relocalizarea reprezintă un fenomen frecvent în jurul orașelor mari. Aceasta se realizează prin externalizarea din teritoriul urban a unor spații industriale (cu modernizările tehnologice corespunzătoare).

Structura actuală a producției de *energie electrică* are, într-o anumită măsură, o *structură particulară*: dacă în urmă cu patru - cinci decenii gazul metan era predominant (57%), fiind urmat de celelalte resurse energetice (petrol, hidroenergie, cărbune), în prezent resursa principală o reprezintă lignitul și, în mod asociat, hidroenergia și atomoenergia, în proporții comparabile între ele. Este evidențiată, cu această ocazie, valoarea deosebită a atomocentralei de la Cernavoda și deschide posibilitatea creșterii ponderii energiei atomice (eventual prin construirea unor noi amplasamente).

Această situație arată o anumită susținere a producției de energie electrică cu resurse predominante existente în țară (lignit, uraniu, gaze naturale și hidroenergie). De asemenea, se poate observa că *România are una dintre cele mai înalte ponderi de acoperire a necesarului energetic din surse proprii* (peste 70%), adică una dintre cele mai ridicate cote de „independență energetică” (evident, într-un mod relativ).

Diminuarea *producției agroalimentare* și modificarea structurii ei interne (ca rezultat al evoluției interne, dar și al cotelor sugerate de U.E.) a creat un anumit dezechilibru între propria producție și aflusul substanțial de produse similare din alte țări. Se apreciază că *mai mult de jumătate dintre produsele agroalimentare necesare populației sunt importate*, în condițiile în care suprafața

arabilă a României ar putea asigura o creștere de patru - cinci ori a producției actuale.

Din ansamblurile teritoriale ale României, o coerență mai mare o au în prezent următoarele areale industriale: București - Ploiești, Târgu Jiu - Motru - Rovinari, Midia - Năvodari - Constanța - Mangalia.

Același lucru se poate observa în zonele industriale ale unor orașe mari, care au cunoscut chiar o anumită dezvoltare industrială: Timișoara, Cluj - Napoca, Oradea etc.

O consecință directă a diminuării resurselor proprii în condițiile păstrării unui nivel ridicat al unor ramuri industriale o constituie *creșterea semnificativă a importului unor materii prime* (huilă, cocs și minereu de fier, minereuri neferoase, bauxită).

(e) **Transportul, comerțul și turismul**

Elementul cel mai important din ultima perioadă îl reprezintă *scăderea ponderii României în comerțul mondial* (de la 0,8% în urmă cu trei decenii, la 0,2%, în prezent). Acest lucru este realizat pe fondul scăderii relative a ponderii Uniunii Europene în economia mondială (de la 41% la 36%) și al creșterii ponderii altor țări (China, Brazilia, India, Mexic, Turcia etc.).

Constatarea principală a ultimilor ani o reprezintă scăderea continuă a exporturilor (ca volum și varietate de produse), în legătură directă cu evoluția economică internă.

În raport cu transformările economice și comerciale, *infrastructura tehnică a căilor de comunicație* a evoluat într-o măsură foarte redusă. Se observă că rețeaua feroviară și rutieră s-au modernizat într-un ritm insuficient posibilităților și aspirațiilor economice. Rolul infrastructurii de transport este esențial în dezvoltarea și diferențierea spațiului geografic (Muntele, I., 2010).

În același timp însă, ca rezultat direct al racordării internaționale mai extinse a țării noastre, se poate observa o creștere substanțială a *circulației aeriene*, atât prin intermediul aeroportului București - Otopeni, cât și al altor aeroporturi (îndeosebi Timișoara și Cluj - Napoca).

Datorită deplasărilor temporare pentru muncă în diferite țări și a creșterii volumului comerțului unor produse, s-a dezvoltat foarte mult activitatea (și

aglomerația) din *punctele de frontieră* (îndeosebi Nădlac, Episcopia Bihor și Giurgiu).

Judecând după numărul de turiști înregistrați în ultimii ani (7,5 mil. În 2013), se observă creșterea acestora, ajungându-se la valori apropiate celor din urmă cu patru - cinci decenii.

(f) Organizarea spațiului geografic

Organizarea naturală a spațiului geografic românesc este realizată, în linii mari, după arhitectura reliefului. Regiunile geografice sunt, în mod preponderent, entități teritoriale construite pe structura unităților de relief.

Spre deosebire de organizarea naturală, organizarea umană este determinată de arhitectura administrativă. În cazul țării noastre, ea este formată din județe, asociate în regiuni statistice de dezvoltare (care nu au personalitate juridică administrativă).

Fig. 3. Elemente ale organizării spațiului

Construirea unor *euromiuni* în jurul țării noastre a facilitat, cel puțin teoretic, schimbul preferențial de valori între țările participante, precum și realizarea unor proiecte comune (Ilieș, Al., 2004).

Harta de mai sus (Fig. 3) permite aprecierea unor caracteristici ale spațiului geografic (modul de utilizare a terenurilor, resursele naturale de bază, concentrările urbane și economice), atât la nivelul țărilor Uniunii Europene, cât și al Uniunii Europene în ansamblul ei. Completarea viziunii spațiale oferită de această hartă cu date

statistice (existente în *Geografia Uniunii Europene*, 2012), detaliază și obiectivizează aprecierile geografice asupra organizării spațiului geografic.

Încă din perioada de preaderare (1997 - 2006) s-a realizat o anumită reorganizare a spațiului de raportare statistică prin asocierea județelor existente în cele opt „regiuni de dezvoltare”. Acestea oferă în prezent un cadru de referință statistică asemănătoare dimensiunilor standard din Uniunea Europeană (NUTS 2). În ultimii ani s-a conturat un interes semnificativ pentru reorganizarea teritorială a țării, care a generat însă multiple poziționări divergente. În prezent (2013), acest proces a fost reluat într-o formă mai structurată și angajantă. Modelele regionale din alte țări (Polonia, Franța etc.) pot reprezenta doar sugestii posibile, deoarece regionalizarea României va trebui să aibă în vedere toate elementele de specificitate (menționate anterior). Multiplele analize (Săgeată, D.R., 2004, 2008) arată complexitatea problemei și dificultatea asumării unui model bazat în exclusivitate pe o expertiză științifică.

Raportul dintre centralizare și descentralizare la toate nivelurile și pe toate domeniile a fost foarte oscilant, îmbinându-se perioade de inițiative de relaxare a centralizării, cu cele de recentralizare.

(3) Oportunități ale României

Una dintre principalele oportunități o constituie *poziția geografică a teritoriului țării pentru tranzitul sud-est și est-european*. Granița exterioară a Uniunii Europene, care coincide cu granița dintre România, pe de o parte și Ucraina și Republica Moldova, pe de altă parte, constituie o linie de interes pentru Uniunea Europeană.

Tranzitul este funcțional pe direcția nord-vest - sud-est, dar mai puțin pregnant pe direcția nord-sud (Polonia - România - Bulgaria - Turcia), care presupune traversarea Ucrainei pe traseul Lvov - Cernăuți. Într-un anumit interval de timp, *logica geografică* va trebui să constate că acest traseu va trebui să fie activat în contextul în care interesele generale comune vor impune acest lucru.

Cea mai importantă resursă a României, *terenul arabil*, ar putea asigura în principiu o producție agroalimentară de

patru – cinci ori mai mare decât cea actuală, cu perspectiva de a ajunge la 1/10 din necesarul U.E.

România este una dintre țările cele mai „independente” din punct de vedere energetic, datorită resurselor proprii (lignit, gaz metan, uraniu), a structurii complexe pe care o are producția de energie electrică (termoenergie pe bază de lignit și gaz metan, hidroenergie și atomoenergie, cu tendința de a reduce foarte mult consumul de petrol).

Deși este o țară cu un anumit *potențial demografic* (în scădere însă), modificări recente în structura profesională, ocupațională, pe grupe de vârste și structura etnică creează anumite probleme pe termen mediu și lung. Populația țării noastre se va diminua cu 2 – 3 milioane de locuitori până în anul 2050. Acest lucru poate să fie compensat de calificarea suplimentară, pe care o poate primi generația în curs de formare inițială.

România și-a păstrat o *poziție semnificativă* la nivelul Uniunii Europene în privința prelucrării petrolului, a exploatării gazelor naturale și a energiei electrice. Aceste ramuri (deși sunt controlate în mare parte de firme transnaționale) pot reprezenta un factor activ de dezvoltare economică. În mod deosebit este de subliniat că existența unor resurse energetice diverse (utilizate în proporții comparabile între ele), creează posibilitatea folosirii complementare pe parcursul mai multor ani.

Pe termen mediu există posibilitatea creșterii producției de energie electrică a țării, îndeosebi prin componenta sa atomoenergetică (România fiind pe locul 15 în producția mondială de uraniu) și, în acest fel, de a permite exportarea unei părți importante din această producție. Un element de încredere și încurajare îl constituie siguranța și stabilitatea atomocentralei de la Cernavoda. Necesarul de energie electrică al unor țări apropiate (îndeosebi al Turciei) ridică problema construirii unui sistem corespunzător de transport.

O altă oportunitate deosebită o constituie cursul Dunării, situarea României la Marea Neagră și existența canalului Dunăre – Marea Neagră.

Deplasarea excedentului de formă de muncă din țara noastră spre țări ale U.E. (dar și spre alte țări) contribuie într-un mod

substanțial la existența unei *rate reduse a șomajului*, printre cele mai mici din Uniunea Europeană.

Euroregiunile din jurul României creează, cel puțin teoretic, *posibilități de cooperare multiplă*, atât cu țări ale U.E., cât și cu țări vecine, care nu sunt membre ale U.E.

În ipoteza unei opțiuni politice a Uniunii Europene de *incluere în perspectivă, în spațiul ei a Republicii Moldova*, s-ar crea pentru țara noastră o situație nouă din foarte multe puncte de vedere, inclusiv ca dimensiune istorică.

Celelalte oportunități (resursele forestiere, hidroenergia, potențialul turistic, balneoclimateric, organizarea spațiului geografic, resursele scoarței terestre, caracteristicile mediului natural) constituie, fiecare în parte, câte un *element purtător de potențialitate* în evoluția României, ca parte a Uniunii Europene.

(4) Limitări în procesul integrării

Un element semnificativ îl reprezintă, în momentul de față, existența unor *hazarde naturale și antropice* cu un pronunțat caracter excesiv și accelerat.

Diminuarea efectelor acestora și reconstrucția infrastructurilor deteriorate necesită în permanență un *efort investițional de reabilitare a teritoriile afectate*, ceea ce diminuează foarte mult posibilitatea investițională de perspectivă. Costurile de reabilitare sunt tot mai mari, au un caracter aleator și sunt presupuse la intervale de timp tot mai scurte.

Poziția României în extremitatea estică a Uniunii Europene și a NATO, precum și *amplasarea scutului antirachetă* creează preocupări suplimentare pentru vecinii situați spre est, interpretate ca o amenințare la securitatea acestora (chiar dacă amenințarea nu există) și induc un element de imprevizibilitate geopolitică decizională pentru următorul interval de timp.

Îmbătrânirea demografică a populației, modificarea sensibilă a structurii interioare (ocupațională, profesională și chiar etnică), precum și migrația temporară sau definitivă creează dificultăți în procesul de proiectare a unor opțiuni macrostructurale de evoluție (Muntele, I., 2010).

Limitările voluntare sau impuse la anumite produse creează o situație nouă

pentru economia țării noastre, obișnuită să producă aproape în întregime gama lor clasică (de la produse siderurgice, la covoare). În prezent, țara noastră se vede nevoită să limiteze anumite segmente productive, să renunțe la altele dintre ele (cum ar fi industria lânii) sau să realizeze producții ne semnificative. Din acest punct de vedere, ne aflăm într-un proces de dezindustrializare.

Din punct de vedere geografic, elementul constatativ reprezentativ cel mai pregnant îl reprezintă *relativa depopulare a unor regiuni și așezări* și concentrarea excesivă a populației în centrele urbane mari (și acestea în curs de diminuare demografică). De altfel, majoritatea orașelor României și-au diminuat populația în ultimii ani.

Exploatarea *fondului forestier* într-un sistem cu elemente de primitivitate duce la reducerea sensibilă a extensiunii și calității acestuia, însoțită de fenomene negative (eroziunea accelerată, degradarea terenurilor etc.).

Declinul unor *activități tradiționale* nu este înlocuit cu inițiative corespunzătoare noi.

Un element cu un pronunțat caracter limitativ îl reprezintă *autoreferențialul și autosuficiența unei părți semnificative a populației României*, care nu își asumă, individual sau în mod colectiv, proiecte care să aibă, printre altele și ținte supraindividuale.

Sporul natural negativ creează diferențieri regionale semnificative în posibilitatea realizării unor proiecte care să implice angrenarea unui anumit număr de persoane. *Îmbătrânirea populației*, fenomen cunoscut la nivelul Uniunii Europene, este prezent și în România; diferența dintre nucleul inițial al U.E. și țara noastră îl reprezintă posibilitatea țărilor dezvoltate de a atrage forță de muncă din diferite regiuni ale Europei și chiar extraeuropeană, iar pentru România, posibilitatea limitată de a accesa forță de muncă străină (inclusiv din zone neconvenabile).

Deplasarea unei părți semnificative *din forța de muncă actuală* a României (între 2 - 2,5 mil. Persoane) în țări din Uniunea Europeană (dar și în alte țări europene și extraeuropene), un fenomen nu neapărat

negativ, afectează semnificativ posibilitățile proprii ale țării. În mod deosebit, asistăm la un proces de relativă depopulare a unor întinse spații rurale, precum și de scădere a posibilității productive a acestora.

(5) Proiecte naționale și europene pe teritoriul României

Aceste proiecte (în realizare, dezirabile sau doar intenționate) vor putea duce la modificarea geografiei României și a geografiei Uniunii Europene. Această modificare a spațiului geografic este însă, la scară globală, depășită considerabil de alte regiuni, țări sau asociații de țări.

Principalele elemente care contextualizează țara noastră în spațiul european, sub raportul dezvoltărilor viitoare, sunt redată în Fig. 4.

O serie întregă de proiecte, posibile sau dezirabile, au în vedere elemente referitoare la *infrastructura de transport*. Acestea cuprind următoarele:

- realizarea integrală a autostrăzii București - Pitești - Sibiu - Orăștie - Lugoj - Arad - Nădlac, prin care capitala este legată direct de Europa Centrală;
- analiza oportunității continuării autostrăzii Transilvania (care, de la început, a avut un traseu impus și relativ nepotrivit);
- realizarea unui sistem de transport feroviar de mare viteză, pe traseul Budapesta - Curtici - Arad - Brașov - București - Constanța (singurul traseu fezabil pentru o astfel de tentativă);
- realizarea unei autostrăzi nord-sud (Polonia - Ucraina - România), a unui pod de trecere în zona Călărași - Silistra, pentru a asigura legătura cu Asia Mică (pe teritoriul Bulgariei a început construirea autostrăzii Silistra - Svilengrad) și a unui pod în zona Brăila - Măcin.

Fig. 4. România în spațiul internațional

Sub raportul utilizării resurselor naturale și al dezvoltării durabile, proiectele pot avea în vedere:

- identificarea și cercetarea *diversității naturale și umane a spațiului geografic național*, în contextul extinderii globalizării și al mondializării, cu scopul conservării constructive a acestuia;
- utilizarea extensivă și intensivă a *potențialului turistic* cu semnificație națională și internațională (utilizând modelele pentru turismul montan, litoral, istoric și balneoclimateric al unor țări din Uniunea Europeană).
- păstrarea unor caracteristici minimale ale *mediului înconjurător*;
- regionarea funcțională obiectivă a spațiului geografic (prin luarea în considerație inclusiv a regionării pe baze naturale);
- construirea unui *cadru coerent al dezvoltării durabile*, pentru a diminua evoluția haotică actuală.
- utilizarea resurselor cu un *nivel modest de folosire actuală* (minereuri auroargentifere și minereuri complexe);
- utilizarea unor *noi surse de energie* (energia eoliană și energia geotermală);
- valorificarea *potențialului hidroenergetic* (acolo unde este posibil, dar nu pe râurile mari);
- diminuarea *deficitului de apă* din Bărăgan prin realizarea unei aducțiuni majore din Siret;

- *diminuarea eroziunii accelerate* (în zonele cu procese actuale active), a efectelor rezultate din mișcările tectonice (Subcarpații Curburii) și a consecințelor subsidențelor din diferite areale, dar îndeosebi din Câmpia Siretului Inferior;
- utilizarea intensivă a *potențialului agricol*, diminuarea „erodării” imobiliare a terenurilor arabile și diminuarea „înstrăinării mascate”;
- organizarea optimă a spațiului geografic, administrativ și *amenajarea teritorială*;
- asigurarea unei *legături energetice* mai bune cu zona ponto - caspică (Ucraina, Federația Rusă, Kazahstan și Turkmenistan), în vederea asigurării resurselor într-o perspectivă apropiată și mai îndepărtată;
- optimizarea evoluției și a *structurii geodemografice* (problemă care necesită o abordare proiectivă nouă);
- analiza unor *modele de dezvoltare economică* din țări „emergente” relativ apropiate spațial, cu o evoluție pozitivă în prezent (Turcia, Ucraina, Kazahstan), în vederea identificării unor mecanisme de expertiză și decizie în optimizarea spațiului;
- sub raport educațional și informațional este necesară o *întărire sensibilă a geografiei Europei, a României și Uniunii Europene* ca disciplină fundamentală a Curriculumului Național (model adoptat de România, Franța și Portugalia, aproape simultan).

Bibliografie

- Barrot, J., Elissalde, B., Roques, G. (2002), *Europe, Europes. Espaces en recomposition*, Vuibert ed., Paris
- Bär, O. (1977), *Géographie de l'Europe*, Librairie de l'Etat de Berne, Berna
- Blij, H.J., Muller, P. (2000), *Geography - Realms, Regions and Concepts*, J. Wiley Ed., New York
- Clawson, D., Merril, J. (2004), *World regional Geography*, Pearson, New Jersey, U.S.A.
- Foucher, M. (coord), (1994), *L'Europe prochaine. Essai sur les alternatives et les strategies pour une nouvelle vision de l'Europe*, Fondation BBV, Bilbao
- Ghica, Luciana - Alexandra (coord.), (2006), *Enciclopedia Uniunii Europene*, Editura Meronia, București

- Ianoș, I. (1987), *Orașele și organizarea spațiului geografic*, Editura Academiei, București
- Ianoș, I. (2000), *Sisteme teritoriale. O abordare geografică*, Editura Tehnică, București
- Iașu, C. (2006), *Démographie et géographie du travail en Roumanie post – decembriste*, Ed. Sedcom Libris, Iași.
- Ilieș, Al. (2004), *România. Euroregiuni*, Editura Universității din Oradea.
- Lévy, J. (1997), *Europe. Une géographie*, Hachette, Paris
- Lopez Palomeque, F. (coord.), (2000) *Geografia de Europa*, Ariel Geografia, Barcelona
- Malița, M. (1998), *Zece mii de culturi, o singură civilizație*, Editura Nemira, București
- Mathieu, J.L. (dir.) (2007), *L'Europe, la France*, Nathan, Paris
- Marston, Sallie, Knox, P., Liverman, Diana (2005), *World regions in Global context*, Pearson, New Jersey, U.S.A.
- Martonne, Emm. De (1981, 1985), *Lucrări geografice despre România, vol. I, vol. II*, Editura Academiei, București
- Martonne, Emm. De (2000), *Noua Românie în noua Europă*, text din 1921, republicat în Buletinul Societății de Geografie din România, serie nou, tom IX, CD Press
- Mândruț, O. (2005), *Geografia României – probleme fundamentale*, Editura Corint
- Mândruț, O. (2010), *Geografie. Europa – România – Uniunea Europeană*, Editura Corint, București
- Mândruț, O. (2012), *România – Atlas geografic școlar*, Editura Corint, București
- Mândruț, O. (2011), *Geografie regională. Geografia regională a României*, „Vasile Goldiș” University Press, Arad
- Mândruț, O. (2012), *Geografia Uniunii Europene*, „Vasile Goldiș” University Press, Arad
- Muntele, I. (1998), *Populația Moldovei în ultimele două secole*, Editura Corson, Iași.
- Muntele, I. (2010), *Les risques géo-démographiques en Roumanie – réalités et perspectives*, în *Lucrările Seminarului Geografic „D. Cantemir”*, nr. 30, Iași.
- Muntele, I. (coord., 2010), *Calitatea infrastructurii de transport ca premisă a diferențierii spațiilor rurale din Moldova* (autori Muntele, I., Groza, O., Țucănașu, G., Rusu, Al., Tudora, D.), Editura Universității „Al. I. Cuza” din Iași.
- Popescu Claudia (coord.) (2004), *Disparități regionale în dezvoltarea economico – socială a României*, Editura Meteor Press, București
- Rowntree, L., Lewis, M., Price, Marie, Wyckoff, W. (2005), *Diversity amid Globalization – World Regions*, Pearson, New Jersey, U.S.A
- Săgeată, D. R. (2004), *Modele de regionare politico – administrativă*, Editura Top Form, București
- Săgeată, R. (2008), *Organizarea și amenajarea spațiului geografic*, Ed. Universității „Lucian Blaga”, Sibiu.
- Săgeată, R. (2008), *Regiunile Europei. Metodologie de analiză regională*, Editura Fundației „România de Măine”, București.
- Thébault, V., Elissalde, B. (coord.), (2006), *Géopolitique de l'Europe*, Nathan, Paris
- Tufescu, V. (1974), *România. Natură, Om, Economie*, Editura Științifică, București
- Ungureanu, A., Groza, O., Muntele, I. (2002), *Moldova – populația, forța de muncă și așezările umane în tranziție*, Editura Corson, Iași
- * * * Instituto Geografico de Agostini (2013), *Calendario Atlante de Agostini*, De Agostini Libri, Novara (ediții anterioare 2007 – 2011)
- * * * *L'Etat du monde – annuaire économique géopolitique mondial*, La Découverte, Paris.